

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדַּת יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשָּׁבוּעַ וַיִּשְׁלַח תַּשְׁפִּי"ה

"וּמַלְכִים מְחַלְצִיךָ יִצְאוּ" - על איחוד כוחות, ראייה למרחוק ובנין הארץ

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

עם הולדתו של בנימין, הושלם בנין משפחתו של יעקב אבינו. כל אחד מבניו של יעקב תרם את חלקו ומיטתו הפכה לשלימה.

האחדות בין בני ישראל הפכה למשימה ראשונה במעלה מבחינה רוחנית!

ברשות קוראינו היקרים, אשתף בסיפור משמעותי על אבות אבותי, שיש בו גם לקח של אחדות בין זרמים שונים בתוך עמנו. המאורע קשור בקשר הדוק גם לפסוק המופיע בפרשת וישלח, ובכותרת הדברים.

בעיר לובלין התגוררו שני גדולי ישראל שהמתח בין תלמידיהם היה חזק גם בגלל שביטא שתי דרכים שונות בעבודת השם.

המבוגר מבין השניים היה ה"חווה מלובלין". שמו היה רבי יעקב יצחק הלוי הורוויץ (נולד בשנת תק"ה 1745). על פי המסורת החסידית ה"חווה" היה יכול לראות "מסוף העולם ועד סופו", ולפי גרסה אחרת היה יכול לראות את נבכי הנפש ומחשבותיהם של אנשים.

צעיר ממנו היה "ראש הברזל" ששמו הלך לפניו כלמדן עצום, רבי עזריאל הלוי איש הורוויץ (נולד בשנת תקי"ז 1757). ה"חווה מלובלין" היה תלמידו המובהק של רבי אלימלך מליז'נסק (דור שלישי לחסידות) והנהיג בלובלין את תומכי תנועה זו, שפתחה קהילה נפרדת עם הגעתה לעיר. לעומתו, "ראש הברזל", היה הרב הראשי של העיר והלך בדרכם של הגר"א ותלמידיו.

בעיירה ליד לובלין כיהן ברבנות רבי אברהם לעווי. רבי אברהם היה נוהג בכל בוקר להתפלל תפילת ותיקין עם קהילתו, ולאחריה היה נוסע בעגלה ללובלין, לומד בחברותא עם "ראש הברזל" וחוזר לקהילתו לתפילות מנחה וערבית. ביום ששי, ערב שבת קודש פרשת וישלח, ירד שלג כבד, רבי אברהם לא היה יכול לחזור לביתו, ונשאר לשבות אצל "ראש הברזל". כיוון שהיה מקפיד להתפלל תפילת ותיקין, שאל את מארחו היכן יש מנין בשעה זו בעיר. התשובה הייתה: רק אצל "החווה מלובלין" מתפללים ותיקין, אתה שייך לקהילת המתנגדים ואינך יכול להתפלל עמם. רבי אברהם לא ויתר, ולמרות המתח החרף מבחינה רוחנית בין הצדדים, החליט להגיע לתפילת ותיקין אצל "החווה". עם כניסתו של רבי אברהם לבית מדרשו של ה"חווה", קרא הוא לשמשו ואמר לו "אתה רואה את היהודי שנכנס עכשיו, תעלה אותו ל'שישי'". ענה לו השמש: "זו העליה שלך, אף אחד לא יכול לעלות במקומך". ענה לו ה"חווה" עליית חמישי מסיימת במילים: "וּמַלְכִים מְחַלְצִיךָ יִצְאוּ" (בראשית לה, יא), ואתה תזכה לראות אותם". שנים רבות מאוחר יותר עלה שמשו של ה"חווה" לירושלים.

לרבי אברהם ורעייתו אסתר נולדו חמישה בנים שכולם שימשו ברבנויות באזור לובלין, לכן הם כונו "חמשת החומשים". בעקבות אירוע משפחתי החליטו שלשה מבניו לעלות ארצה ולחזק את היישוב היהודי בארץ ישראל ובמיוחד בירושלים. השמועה החשובה על עלייתם שימחה מאוד את יושבי העיר, שמשו של ה"חווה" חיכה להם בשערי העיר העתיקה וסיפר להם את הסיפור.

לשלת הרבנים, בניו של רבי אברהם, היה תפקיד חשוב ביותר בבנין ארץ ישראל מבחינה רוחנית תורנית, ואף מבחינות אחרות. הראשון לכולם היה רבי יעקב יהודה לייב לעווי, ששימש עשרות שנים כאב בית הדין של העיר, ייסד את "כולל פולין", היה נשיא ה"ועד הכללי", ממייסדי שכונת מאה שערים וחבר בוועד הראשון של השכונה. (הרב אברהם אלקנא שפירא זצ"ל היה מצאצאו, ואוסף, למען השקיפות שגם אנכי הקטן, מצאצאיו). אחיו, רבי אשר לעמעל לעווי, ישב על כס אב בית הדין אחרי פטירתו. האח השלישי - רבי נחום לעווי משאדיק, הוא המייסד של שושלת בהר"ן המפורסמת.

והלך. צריך דיבור חברים גם בין בעלי דעות והשקפות עולם שונות. העליה ארצה של שלשת הבנים הפכה אותם ל"מלכים", בוני הארץ הן רוחנית והן פיזית. ברכתו של ה"חווה" החסיד הצטרפה לזכויותיו של ה"מתנגד" החברותא של "ראש הברזל". עם ישראל הרוויח משיתוף הפעולה שהחל בתפילה משותפת.

הבה נתפלל שהאחדות תשרה בינינו. כולם יכנסו תחת האלונקה וישאו בעול מתוך התחשבות בצרכים המיוחדים של כל מגזר. נודה לקב"ה על הנסים הגדולים, נאחל רפואה שלימה בתוך שאר חולי עם ישראל לכל הפצועים ובכללם איתמר חיים בן צפורה, חזרה הבייתה בקרוב לכל החטופים והעקורים, ונחמה לכל המשפחות היקרות שאיבדו את יקיריהן.

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לְעִילוֹי זְשַׁמַּת

לעיני הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

הרב ד"ר ג'רי האכבוים יי"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל אהרוני יי"ד בכסלו תשפ"ג	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן יי"ג בחשוון תשע"ח	הרב שלמה מרזל יי באייר תשע"א
מר שמואל וגבי אסתר שמש יי"ז בסיוון / כ' באב	הרב שלמה מרזל יי באייר תשע"א	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	מר יצחק וגבי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	ר' שמואל וגבי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלבי"ע כ"א באדר א' תשע"ד
הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלבי"ע כ"א באדר א' תשע"ד	בלהה בת ישראל מרמורש א' מנחם אב תשפ"א
ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין יי"ח באייר / ד' באב	גב' מירה קושיצקי נלבי"ע כ"ב בסיון תשפ"ג	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד	מר אלישע בן רבקה וגבי שושנה בת שרה

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 2 Bruriya St., Jerusalem

טל: 02-5371485 Tel: info@eretzhemdah.org WWW.ERETZHEMDAH.ORG

חמדת השבת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לחם משנה קפוא

פעמים רבות אין צורך למשפחות לקנות שתי חלות במיוחד לכבוד סעודת יום השבת. מבחינת הכמות די לה בחלה אחת. אך בכדי לקיים את חובת לחם משנה הם מוציאים פיתה או לחמנייה מהמקפיא, מברכים על שניהם ובוצעים את החלה (והלחמנייה תשוב לתא ההקפאה).

דבר זה עורר שתי שאלות שהתגלגלו לפתחי: ראשית, האם התנהלות שכזו תקינה, באופן כללי? שנית, במידה ושכחו להוציא את הלחמנייה מהמקפיא, ועתה הגיעה שעת הסעודה. הילדים רעבים והאורחים ממתנינים. האם מותר להוציא את הלחמנייה מהמקפיא רק לצורך הברכה על שתי ככרות, ולברך עליה כן, למרות שהיא איננה ראויה לאכילה? ואם כן, האם מותר לעשות כן לכתחילה: להוציא את הלחמנייה רק בשעת הבציעה, ומיד להשיב אותה למקפיא?

נפתח בבירור חובת לחם משנה:

במסכת ברכות (לט ע"ב) רבי אבא אומר שאדם חייב לבצוע על שתי ככרות, כמו שכתוב "לקטו לחם משנה".

דברי רבי אבא מבוססים על פסוק. מצד שני, הפסוק מתייחס למן, ולא לחלות שאנו בוצעים בבתינו.

הט"ז (תרע"ח ס"ק ב) אומר שאין חולק שחובת לחם משנה היא מן התורה. אך המגן אברהם (רנד ס"ק כג) אומר שמוסכם שחובת לחם משנה היא מדרבנן, זכר למן בלבד. רוב מוחלט של הפוסקים פסקו כמגן אברהם.

הניסוח "על שני ככרות" הוא ניסוח מעניין. מדוע הגמרא אינה מנסחת "חייב לבצוע שני ככרות"?

המאירי מסביר שבפסוק נאמר "לקטו לחם משנה". מה אירע בשעת נפילת המן? העם יצא ולקט שני לחמים לכל אחד. אך כמובן שמאוחר יותר כל אחד התיישב לאכול את מנתו, והניח את המנה היתרה. אנו משחזרים בדיוק את זה: בשעת הלקיטה, בשעה שאוסף את הלחם אליו, עליו להחזיק שתי ככרות. אבל כאשר הוא בא לאכול אין צורך לבצוע את שתיהן. לכן רבי אבא אומר שעליו לבצוע "על שתי ככרות – ולא את שתי הככרות."

הגמרא ממשיכה ומספרת כיצד אמוראים ביצעו את המצווה הזאת: רב אשי ראה את רב כהנא לוקח שתיים ובצוע אחת. רבי היה בוצע 'את כל הסעודה'.

רש"י מסביר שהכוונה היא שהיה בוצע חתיכה אחת גדולה שהספיקה לו לכל הסעודה.

אך הרשב"א חולק ואומר שהכוונה היא שהוא חתך את כל החלות שהיו לפניו.

הצגנו לעיל שלפי המאירי אין עניין לחתוך את החלה השנייה. מדברי הרשב"א עולה תפיסה שונה: הדרך הטובה ביותר להראות שהאדם מביא לחם משנה הוא על ידי בציעת שתי הככרות. כנראה שלדבריו חובת לחם המשנה מבוססת על הפסוק, אך מטרתו להראות את ריבוי האכילה שבשבת. אך לפי המאירי אנו משחזרים את אכילת המן שהייתה במדבר. ניתן לומר שהציווי הישיר הראשון שנאמר על השבת היה תלוי באיסוף המן, ולכן אנו מזכירים לעצמנו את שמירת השבת של עם ישראל. אך יתכן ויש כאן נקודה עמוקה יותר: מטרת השבת היא לתרגל שכל מלאכתנו עשויה. בעולם הבא איננו עובדים, אלא אוכלים מידו הרחבה של הקב"ה. כאשר אנו מזכירים את המן שעם ישראל אכל במדבר, אנו מזכירים את האכילה מידו הרחבה של הקב"ה. המטרה אינה לאכול יותר, אלא להזכיר את אותו התהליך, של לקיחת שתי ככרות ואכילת אחת מהן, ושמירת השנייה לשימוש מאוחר יותר.

יתכן ותהיה לדבריהם נפקא מינה לשאלה שלנו: לפי הרשב"א לכתחילה שתי הככרות צריכות להיות ראויות לאכילה נוכחית (יתכן וזה לא לעיכובא, אך וודאי שיש מקום לחומרה זו לפי שיטתו). לפי המאירי אין שום צורך ששתי החלות יהיו ראויות לאכילה כעת. אדרבה: לקחת שתי חלות, ואז להשיב אחת למקפיא זה שחזור מצוין של מה שעם ישראל עשו במדבר!

נביא מספר ראיות מדברי הפוסקים:

בשו"ת מקום שמואל (לרב שמואל מאלטונה, אב"ד שם לפני כ-250 שנה, סימן מה) אומר שניתן לצרף לחם חרוך ללחם משנה (נראה שכוונתו – שהתייבש, לא שהוא שרוף ממש), מפני שניתן לאכול אותו בתוך תבשילים שונים. על פניו דבריו מפתיעים – לא מדובר על מצב בו התבשילים הללו נמצאים לפניו, אלא שבעתיד יש יכולת להשתמש בלחם בתוך תבשיל כלשהו. אך אם הוא אינו ראוי למאכלים שהאדם אוכל כרגע, מה התועלת בכך שהלחם ראוי לאכילה בהמשך? לפי דברי המאירי הדברים מובנים: יש לבצוע חלה אחת, ואת השנייה לשמור לשימוש מאוחר יותר. המקום שמואל אומר שיש תנאי שיש שימוש עתידי לככר השנייה, גם אם אין לה שימוש כרגע.

הרב אליעזר חיים דייטש (רבה של בונהיד בהונגריה לפני כ-150 שנה) בשו"ת פרי השדה (סימן פח) נשאל על צירוף מצה ללחם משנה בערב פסח, למרות שאסור לאכול מצה בערב פסח. הוא משיב שמותר, מכיוון שלמחרת יוכל לאכול מהמצה. על פי דברי המאירי דבריו מתבארים היטב.

יש לציין שהרב חיים צבי מנהיימר (ראש ישיבה ורב עיר בהונגריה לפני כ-150 שנה) בשו"ת עין הבדולח (סימן סא) פוסק שאין לצרף פת מהתבואה החדשה (האסורה באכילה עד לט"ז בניסן) ללחם משנה. אך נראה שגם את דבריו ניתן ליישב עם דברי המאירי בשתי אפשרויות:

- א. במקרה זה מדובר על לחם שאסור באכילה. גם המצה בערב פסח אינה איסור בעצם המצה, אלא מצד מנהגי הפסח, בשונה מחלה מתבואה חדשה, שחל עליה איסור.
- ב. החלה הזאת לעולם לא תהיה ראויה לאכילה, מפני שלפני שיהיה לה היתר, יגיע הפסח, והיא תאסר מצד שהיא חמץ.

למעשה: שבט הלוי (חלק ו סימן לא) אומר שהוא מחמיר, למרות ששמעם שלא ראה בכך איסור של ממש.

הרב בצלאל שטרן (ניצול שואה שהתגלגל לאוסטרליה והפך לרבה של מלבורן) בשו"ת בצל החכמה (חלק ג סימן קי אות ד) מתנה את ההיתר בכך שהחלה תהיה ראויה לאכילה בשעת הסעודה הנוכחית, וכך משמע מהגרש"ז (המובא בשמירת שבת כהלכתה). מדבריהם משמע שסברו יותר כרשב"א – צריך שהחלה השנייה תהיה ראויה לאכילה במשך הסעודה הנוכחית.

אך בשמירת שבת כהלכתה עצמו סמך על המנחת יצחק (חלק ט סימן מב) והציץ אליעזר (חלק יד סימן מ) שמתירים לבצוע על חלה קפואה לכתחילה, כדברינו לעיל.

הרב עובדיה (יביע אומר חלק ח חלק אורח חיים סימן לב) אומר שאם אין לחץ מסוים עדיף להחמיר ולהפשיר את החלה, אך במידת הצורך מתיר לבצוע על חלה קפואה.

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

Vienna, Austria

וינה, אוסטריה

אלול תשנ"ג

פינוי מת שנקבר על תנאי

שאלה

הרבה פעמים נפטרים בווינה אנשים שהם חלק ממשפחות של מהגרים שממשיכים לארצות הברית. האנשים האלה נקברים בווינה לרוב בכוונה מראש שהמשפחה רוצה להעביר את הנפטר אחרי שהמשפחה תגיע לארצות הברית (או מקום אחר בחוץ לארץ). האם ובאיזה תנאים אפשר להתיר להם את העברת הגופה? עברתי על שו"תים חשובים בנוגע להרב מרדכי בנעט שנפנה וגם בשרידי אש יש תשובה גדולה אבל למעשה המקרה מיוחד כי הם מתכוונים לכתחילה להעביר.

תשובה

מת שנקבר על דעת לפנותו - מותר לפנותו¹.

¹ שו"ע יו"ד ס"י שסג סעיף א.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:				
שמאל בן ברוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	טל שאול בן יפה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה
אוראל בן דליה	רות צפורה בת חנה	נטע בת מלכה	הילל בן תמר שפרה	עמית ראובן בן ציפי צפורה
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	שלומית בת לאה	יאיר ידידיה בן מיכל בינה	משה בן רחל
שלמה בן שולמית	עובדיה בן אסתר מלכה	נעם בן שלומית	עודד בן חיה	ישי בן מרים
ר' יצחק בן ברינדל גיטה	ניר יצחק רפאל בן יפה	רבקה בת שרה בלה	מינדה לאה בת ליפשה	

לעיינ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח	לעיינ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לעיינ גב' לורין הופמן ז"ל	לעיינ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לעיינ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט
--	--	---------------------------------	--	--

לעיינ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הייך

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה".

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישי, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה